

27 Μαΐου 2018

Γιατί γονατίζουμε τρεις φορές στον Εσπερινό της Πεντηκοστής (Αγίου Πνεύματος); - Οι ευχές της γονυκλισίας

/ [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο: antexoume.wordpress.com

«Θεέ μου...Είμαι πεσμένος... Σήκωσέ με. Ανάστησέ με. Σώσε με!...»

Κατά την «έσχατη» και «μεγάλη» και «σωτήρια» ημέρα της Πεντηκοστής, κατά την οποία μας αποκαλύφθηκε και προσκυνούμε και δοξάζουμε το μέγα μυστήριο της Αγίας και Ομοουσίου και Ζωοποιού και Αδιαιρέτου και Ασυγχύτου Τριάδας, του Ενός και Μοναδικού Θεού. του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, **αμέσως μετά την πανηγυρική Θεία Λειτουργία, τελούμε τον «Εσπερινό της Γονυκλισίας»**, κατά τον οποίο ψάλλουμε ύμνους αφιερωμένους κατ' εξοχήν στο Πανάγιο Πνεύμα, το τρίτο Πρόσωπο της Τρισηλίου Θεότητας, που είναι «φως και ζωή και ζώσα πηγή νοερά. Πνεύμα σοφίας, Πνεύμα συνέσεως, αγαθόν, ευθές, νοερόν, ηγεμονεύον, καθαίρον τα πταίσματα, Θεός και θεοποιούν, πυρ εκ πυρός προϊόν, λαλούν, ενεργούν, διαιρούν τα χαρίσματα».

Αμέσως μετά την «Είσοδο» του Εσπερινού, κι αφού ψαλεί το «Φως ιλαρόν» και το πανηγυρικό Μέγα Προκείμενο «Τίς Θεός Μέγας ως ο Θεός ημών; Συ ει ο Θεός, ο ποιών θαυμάσια μόνος!» σε ήχο βαρύ, μεγαλόπρεπο, αντάξιο του νοήματος και του μηνύματός του, ο Διάκονος μας καλεί, κλήρο και λαό, να γονατίσουμε και ν' απευθύνουμε στο Θεό γονυπετείς λόγο ικεσίας: **«Έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεηθώμεν»**.

Από τη λαμπροχαρμόσυνη αγία ημέρα του Πάσχα μέχρι και σήμερα, η γονυκλισία ήταν απαγορευμένη. Σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες, και για να υπογραμμίζεται το χαρούμενο και σωτήριο μήνυμα των αναστάσιμων βιωμάτων της Εκκλησίας, η προσευχή των Ορθοδόξων γίνεται **«ορθοστάδην»**. Σε όρθια δηλαδή στάση, και όχι με γονυκλισία. Όμως την ώρα τούτη το «ορθοστάδην» παραμερίζεται, όχι μόνο για να χαιρετίσουμε θεοπρεπώς το Πανάγιο Πνεύμα, «δι' ου Πατήρ γνωρίζεται και Υιός δοξάζεται, και παρά πάντων γινώσκεται μία δύναμις, μία σύνταξις, μία προσκύνησις τής Αγίας Τριάδος», μα και για να πούμε κατά πως ταιριάζει σε παραστρατημένους, όπως είμαστε όλοι μας, χωρίς εξαίρεση, το «ημάρτομεν!», και να ζητήσουμε το έλεος του Θεού, την άφεση, την κάθαρση, τη συγγνώμη.

Τη γονυκλισία την ονομάζει ο λαός μας και «μετάνοια». Γιατί η στάση του μετανοούντος είναι το «κλίνειν τα γόνατα». Κάτω τα γόνατα, κάτω και το πρόσωπο.

σημαίνει απλούστατα: «Θεέ μου, βρίσκομαι κάτω. Είμαι πεσμένος. Έχω καταντήσει “γη και σποδός”. Σήκωσέ με. Ανάστησέ με. Σώσε με!...». Έτσι, σήμερα που ήρθε στον κόσμο ο Παράκλητος, το Πνεύμα της Αληθείας το «καθαίρον(που καθαρίζει) τα πταίσματα», καλούμαστε να πάρουμε στάση (όχι μόνο σώματος, μα και ζωής!) μετανοούντος:

«Έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεη-θώμεν».

Στην Κρήτη λένε οι παλαιότεροι: «Και στην κορυφή του βουνού να βρεθείς τούτη την ημέρα ολομόναχος, θα πρέπει να γονατίσεις και να κάμεις το σταυρό σου».

Και κρύβουν τα λόγια τούτα την αίσθηση της πραγματικής μετοχής στη ζωή του Ενός Σώματος της Εκκλησίας, ανεξάρτητα από εξωτερικές συνθήκες. Την αίσθηση της εν Θεώ τω εν Τριάδι οργανικής ενότητας των πιστών, όπου κι αν οι συγκυρίες της ζωής τους θέλουν να βρίσκονται... Και γονατίζει ο πιστός όπου κι αν είναι: Στην εκκλησιά του· στο σπίτι του ή στο νοσοκομείο, αν είναι άρρωστος· στο πλοίο του, αν θαλασσοπορεί· στο βουνό στον κάμπο· στη στάνη· στο δάσος· στην ξενιτιά·

στο κάτεργο· στη φυλακή... Όπου βρίσκεται!

«Έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεη-θώμεν».

Η πρώτη Ευχή της Γουγκλισίας απευθύνεται στον «Άχραντο, αμίαντο, άναρχο, άόρατο, ακατάληπτο, ανεξιχνίαστο, αναλλοίωτο, ανυπέρβλητο, άμέτρητο, ανεξίκακο Κύριο», τον «**Πατέρα** του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού» και Τον παρακαλεί, με μόνο συνήγορό μας τη δική Του «συμπάθεια», να μας δεχθεί καθώς προσπέφτουμε ενώπιον Του μετανοημένοι και φωνάζοντας το «ημάρτομεν!». Του θυμίζει πως από τη μήτρα της μητέρας μας ήδη, Αυτόν μονάχα είχαμε για Θεό μας, αλλά, επειδή τη ζωή μας τη χαραμίσαμε στη ματαιότητα, μείναμε γυμνοί από τη βοήθειά Του και δεν έχουμε λόγια για ν' απολογηθούμε. Όμως παίρνουμε Θάρρος από τους οικτιρμούς Του και κράζουμε: «Αμαρτίας νεότητος ημών και αγνοίας μη μνησθής, και εκ των κρυφίων ημών καθάρισον ημάς». (Μη θυμηθείς τις αμαρτίες που κάναμε στα νιάτα μας, όταν είχαμε άγνοια των εντολών Σου, και από τα κρυφά και ανομολόγητα κρίματα της καρδιάς μας καθάρισέ μας). Του ζητά, πριν βρεθούμε πίσω στο χώμα, σ' Αυτόν να μας αξιώσει να επιστρέψουμε! Να ζυγομετρήσει τις αμαρτίες μας με τους οικτιρμούς Του και ν' αντιπαραθέσει την άβυσσο των οικτιρμών και του ελέους Του στο πλήθος των πλημμελημάτων μας! Να μας ρύσει, να μας γλυτώσει από την αβάσταχτη τυραννία του διαβόλου! Ν' ασφαλίσει τη ζωή μας μέσα στους άγιους και ιερούς Του νόμους και να μας συνάξει όλους στη Βασιλεία Του. Και καταλήγει ικετευτικά: «Δος συγγνώμη σε όσους ελπίζουν σε Σένα... καθάρισέ μας με την ενέργεια του Αγίου Σου Πνεύματος».

Πρόκειται για προσευχή «αντρίκια»! Εξομολογητική, χωρίς προσπάθειες άσκοπης δικαιολογίας ή αποποιήσεως ευθυνών. «Ημάρτομεν!» «Αμαρτίας νεότητος ημών και αγνοίας μη μνησθής!» «Εκ των κρύφίων ημών καθάρισον ημάς!» «Δος συγγνώμην τοις ελπίζουσιν επί Σε!» Δεν είναι λόγια αυτά! Είναι βέλη που σαΐτεύουν την πατρική καρδιά του Ανεξίκακου και Πολυέλεου και Φιλάνθρωπου Θεού!...

«Έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεηθώμεν».

Η δεύτερη Ευχή απευθύνεται στο Κύριο ημών **Ιησού Χριστό**, το «απαύγασμα του Πατρός»(που πηγάζει από τον πατέρα), τον «της ουσίας και της φύσεως Αυτού απaráλλακτον και αμετακίνητον χαρακτήρα», την «πηγή της σωτηρίας και της χάριτος» και Του ζητά να μας ανοίξει Αυτός, ο «διδούς ευχήν τω εύχομένω»(αυτός που δίνει προσευχή στον προσευχόμενο), τα αμαρτωλά μας χείλη και να μας διδάξει «πώς δει και υπέρ ων χρή προσεύχεσθαι» - ρεαλιστική παραδοχή πως χωρίς Αυτόν, ούτε να Τον ζητήσουμε μπορούμε, ούτε να Του ζητήσουμε τα συμφέροντα ξέρουμε. Κι αφού Του δηλώσει με ταπείνωση πως περιμένουμε η ευσπλαχνία Του να νικήσει το άμετρο πλήθος των αμαρτιών μας. Του λέει πως με φόβο θείο στεκόμαστε μπροστά Του, έχοντας ρίξει την απελπισία της ψυχής μας μέσα στου ελέους Του το πέλαγος, και Του ζητάει για λογαριασμό μας: «Κυβέρνησε μου την ζωήν... και γνώρισέ μου το δρόμο που θα πορευτώ». «Το Πνεύμα της Σοφίας Σου, χάρισε στη σκέψη μου. Πνεύμα συνέσεως δώρισε στην «αφροσύνη» μου. Τα έργα μου ας τα κατευθύνει πνεύμα θεοφοβίας. Πνεύμα ευθές και ηγεμονικό

μη μου στερήσεις, για ν' αξιωθώ, με του Αγίου Πνεύματος την καθοδήγηση, να εργάζομαι τις εντολές Σου και πάντοτε να νιώθω την παρουσία Σου». Και κορυφώνει: «Την Σην ικετεύω αγα-θότητα. Όσα ηυξάμην απόδος μοι εις σωτηρίαν»(την καλοσύνη Σου ικετεύω: Όσα σχετικά με τη σωτηρία μου Σου ζήτησα προσευχόμενος, χάρισέ μου), για να Του υπογραμμίσει πιο κάτω πως Αυτός είναι η μοναδική μας ελπίδα, παρά τις αμαρτίες μας: «Σε Σένα μόνο αμαρτάνουμε, αλλά και Σένα μόνο λατρεύουμε. Δεν ξέρουμε να προσκυνούμε άλλο Θεό, ούτε να υψώνουμε ικετευτικά τα χέρια μας σε κάποιο άλλο Θεό ». Κι αυτός ο τονισμός ότι Αυτός είναι ο μοναδικός μας Θεός, το μοναδικό μας, δηλαδή, και έσχατο καταφύγιο, θέλει -αν μπορούμε να το πούμε έτσι (χωρίς, πάντως, άσεβη διάθεση)- να κινήσει το φιλότιμο του Θεανθρώπου να μας δώσει χέρι βοήθειας, να μας χαρίσει την άφεση και τα προς σωτηρία αιτήματα, δεχόμενος τη γονυκλισία και την προσευχή μας, «ως θυμίαμα δεκτό, αναλαμβανόμενο ενώπιον της υπεράγαθης Βασιλείας Του».

Είναι και τούτη η ευχή μια προσευχή τολμηρή. «Σοι μόνω αμαρτάνομεν, αλλά και Σοι μόνω λατρεύομεν». Δεν ξέρουμε να προσκυνούμε ξένο θεό, ούτε να υψώνουμε χέρια ικετευτικά σ' άλλο θεό έξω από Σένα! Ομολογία πτώσεως, φθοράς, εξαχρειώσεως, έσχατου κινδύνου! Αλλά ταυτόχρονα και ομολογία πίστεως, θεοφοβίας, ζωντανής ελπίδας σ' Αυτόν που είναι «η ελπίς πάντων των περά-των της γης» (Ψαλμ. 64: 6), και αγάπης λατρευτικής γι' Αυτόν που «πρώτος ηγάπησεν ημάς» (Α' Ίωάν. 4: 19). Προσευχή δίχως φαρισαϊσμούς και υποκρισίες. Σωστό ξέσπασμα αληθινά ορθόδοξης καρδιάς!...

«Έτι και έτι κλίναντες τα γόνατα, του Κυρίου δεηθώμεν».

Ακολουθεί η **τρίτη Ευχή**, που απευθύνεται κι αυτή στο δεύτερο Πρόσωπο της Υπερουσίας Τριάδος, που είναι «η πηγή που πάντοτε και ασταμάτητα αναβλύζει ζωή και φως, η δημιουργική Δύναμη που είναι αιώνια όπως ο Πατέρας, Εσύ που εκπλήρωσες κατά τον καλύτερο τρόπο, πανέμορφα, ό,τι χρειαζόταν για τη σωτηρία των ανθρώπων», Ιησούς Χριστός, που έλυσε τους άλυτους δεσμούς του θανάτου και έσπασε του άδη τα κλειδιά και καταπάτησε τα πλήθη των πονηρών πνευμάτων, και πρόσφερε τον Εαυτό Του για χατίρι μας «άμωμον ιερείον»(αψεγάδιαστη θυσία) και θυσία άχραντη, και με θεόσοφο δόλωμα αγκίστρωσε τον «αρχέκακο και βύθιο δράκοντα» και τον δέσμευσε για πάντα, και τον κατέστησε αδύναμο κι ανίσχυρο, να περιμένει το «πυρ το άσβεστο» (Μάρκ. 9: 45) και το «σκότος το εξώτερο» (Ματθ. 25: 30). Απευθύνεται στον Υιό που είναι «η μεγαλώνυμος Σοφία του Πατρός», «αΐδιον φως εξ αΐδίου φωτός. Ήλιος δικαιοσύνης» και Τον καθικετεύει: Σου που μας αξίωσες να φτάσουμε σ' αυτή τη μεγάλη ήμερα της Πεντηκοστής, δέξου ακόμα μια ικεσία μας. Όχι για μας τους ίδιους τούτη τη φορά, μα γι' αυτούς που έφυγαν πριν από μας. Για τους κεκοιμημένους συγγενείς μας κατά σάρκα και όλους τους «οικείους της πίστεως». Σου που και κατ' αυτή τήν «παντέλεια» και «σωτηριώδη» εορτή μας αξίωσες να δέχεσαι «ιλασμούς ικεσίους» γι' αυτούς που βρίσκονται στον Αδη, δίνοντας μας μεγάλες ελπίδες, άκουσε τη φωνή μας που αξιουσμπάθητα Σου απευθύνουμε: «Ανάπαυσον τας ψυχάς των δούλων Σου των προκεκοιμημένων», εκεί που υπάρχει,

το φως κ' η δροσιά κ' η αναψυχή, εκεί που δεν υπάρχει πόνος, λύπη ή στεναγμός. Ανάπαυσε τα πνεύματά τους με τους δικαίους, γιατί αυτοί που βρίσκονται στον Άδη δεν μπορούν να Σου ζητήσουν συγγνώμη, αλλά μονάχα εμείς που ζούμε Σε ευλογούμε και Σε ικετεύουμε και τις εξιλαστήριες ευχές και ιερουργίες Σου προσφέρουμε για τις ψυχές τους!

Κι επισυνάπτεται σ' αυτή και δεύτερη Ευχή υπέρ των τεθνεώτων, των νεκρών, απευθυνόμενη σ' Αυτόν που είναι «της αναστάσεως ημών Αρχηγός και των βεβιωμένων(όσων πράξαμε) αδέκαστος και φιλόανθρωπος Κριτής και της μισθαποδοσίας Δεσπότης και Κύριος», ικετεύοντας Τον: «Ανάπαυσον πάντας, τους πατέρας εκάστου και μητέρας και αδελφούς και αδελφάς και τέκνα, και ει τι άλλον ομογενές και ομόφυλον, και πάσας τας προαναπαυσασμένας ψυχάς επ' ελπίδι αναστάσεως, ζωής αιωνίου, και κατάταξον τα πνεύματα αυτών και τα ονόματα εν βίβλω ζωής», στην αγκαλιά του Αβραάμ, του Ισαάκ και του Ιακώβ, στη Χώρα των Ζώντων, στη Βασιλεία των ουρανών, στον Παράδεισο. Και ανάστησε και τα σώματα όλων μας κατά την αγία ήμερα της επαγγελίας Σου. Γιατί είναι αλήθεια πως δεν υπάρχει θάνατος για τους δούλους του Θεού, μα φεύγουν απ' το σώμα κι έρχονται σε Σένα, τον Κύριο. Φεύγουν από τα λυπηρά κι έρχονται «στα καλύτερα και τα πιο ευχάριστα», σε Σένα, που είσαι η ανάπαυση και η χαρά!

Ζητά γι' άλλη μια φορά συγχώρηση αμαρτημάτων για όλους, ζώντες και κεκοιμημένους, από τον μόνο Αναμάρτητο: «Δος μας συγγνώμη, άφεση και συγχώρηση για τα παραπτώματά μας, τα θεληματικά και τα αθέλητα, αυτά που κάναμε ξέροντας πως είναι κρίματα, και αυτά που κάναμε έχοντας άγνοια, τα φανερά, τα κρυφά, όσα διαπράξαμε με έργα, με το λογισμό μας και με λόγια, κάθε συναναστροφή και σε κάθε κίνησή μας... » και καταλήγει: «Και στους μεν αποβιώσαντες δώρισε ελευθερία και άνεση δώρισε, και εμάς που είμαστε εδώ ευλόγησε, χαρίζοντας μας το τέλος της ζωής μας καλό και ειρηνικό».

Λέει κάποιος Άγιος πως τίποτε δεν συγκινεί τόσο το Θεό, όσο η προσευχή υπέρ των κεκοιμημένων. Επειδή «εν τω Άδη ουκ έστι μετάνοια», οι προαπελθόντες δεν έχουν πια τη δυνατότητα να βοηθήσουν τον εαυτό τους. Έτσι, μοναδική φωνή γι' αυτούς είναι η φωνή μας! Μοναδική ικεσία τους η δική μας ικεσία! Μοναδική προσευχή τους η προσευχή μας! Για το λόγο αυτό , αυτή η τρίτη Ευχή της Γουγκλισίας έχει ξεχωριστή βαρύτητα και σημασία! Είναι προσευχή αγάπης και ελεημοσύνης και φιλαδελφίας και ευγνωμοσύνης, για πρόσωπα που βρίσκονται πια στα χέρια του Θεού!

«Έτι και έτι, κλίναντες τα γόνατα...»

Τί να προσθέσει κανείς στην τριπλή αυτή γουγκλινή ευχή της Εκκλησίας; Τί επί πλέον να ζητήσει από το Θεό; Μονάχα έναν ύμνο εκκλησιαστικό που είναι ιερή υπόσχεση με την ευκαιρία της Πεντηκοστής, ύμνο του Εσπερινού της παραμονής, διαλέγω σαν επίλογο καί επιστέγασμα των ταπεινών τούτων γραμμών:

«Εν ταις αυλαίς Σου υμνήσω Σε τον Σωτήρα του κόσμου, και κλίνας γόνυ προσκυνήσω Σου την αήττητον δύναμιν, έν εσπέρα και πρωί και μεσημβρία, και εν παντί καιρώ ευλογήσω Σε, Κύριε»! Που θέλει να πει: «Στις εκκλησίες Σου μέσα θα Σε υμνήσω, τον Σωτήρα του κόσμου, και θα γονατίσω να προσκυνήσω την αήττητη δύναμή Σου, και βράδυ, και πρωί, και μεσημέρι, και κάθε ώρα και στιγμή θα Σε ευλογήσω, Κύριε».

(Μητροπολίτου Προικοννήσου Ιωσήφ, «Οσμή ζωής», εκδ. Άθως)

Πηγές: agiosmgefiras.blogspot.gr